

Nedjeljko Kujundžić

KATEHETSKA TETRALOGIJA

Ovih je dana izišao iz tiska i promoviran četvrti vjeronaučni udžbenik za srednje škole "Životu ususret". Iz ovoga se znakovitog naslova vidi glavna intencija udžbenika: da se induktivnim putem (od života) vjeronaučnike penje na ljudskoj vertikali prema duhovnosti i carstvu Božjem.

Vrlo zahtjevan udžbenik

S pedagoško-metodičkog stajališta udžbenik je veoma zahtjevan, jer je raden na principima komunikacijske pedagogije koja polazi od učenika i njegovih mogućnosti učenja. Udžbenik zbog toga od vjeroučitelja traži nov prilaz, tj. da više ne budu samo predavači vjerskih informacija, nego komunikatori, psihagozi (voditelji duša), organizatori, motivatori, riječju pomažući vjerskog razvoja mladeži. Sadržaji su u udžbeniku zato komponirani u više koncentričnih krugova. Jedan je dio vodeći i oslanja se na vjeronaučne izvore. To je

temeljni dio kojega se moraju držati i vjeroučenici i vjeroučitelji. No kako je obično primanje tih informacija nedovoljno za istinski odgoj kršćanske duše, autori su učenicima ponudili i niz drugih načina učenja koji potiču aktivan odnos. To su "provjerimo znanje" u kojem su upitnici i drugi instrumentarij s pomoću kojih učenici i sami mogu prosuditi što su i kako naučili, zatim "Odgovorimo", tj. prosudimo razne alternative, što omogućuje aktiviranje učenikova stvaralaštva, pa "Izaberimo" i "Učinimo", gdje se daju i hubitovske vrijednosti informacija. Zahvaljujući tim brojnim postupcima, kao i multimedijskom posredovanju informacija, ovaj udžbenik traži i od vjeroučitelja ulaganje većih stvaralačkih napora, jer su oni u ozračju ove paradigme aktivnog učenja stavljeni u novu poziciju: da više animiraju, potiču, reguliraju, terapeutiraju (ako i kada uspjeha nema). Budući da počiva na dijalogu/polilogu, ovaj udžbenik traži od vjeroučitelja posebne sposobnosti duhovnoga vođenja. Naime, u koncepciji ovoga udžbenika vjeroučitelj nalikuje na dobra dirigenta u simfonijskom orkestru; on sam ne svira, ali ravna sviranjem svakog svirača i zahvaljujući toj regulaciji ostvaruje suglasje (simfoniju). Na području odgoja to znači rađanje i razvijanje vjernika koji vjerske pouke i shvaćanja upija kognitivno, emocionalno i praktično.

Bez ikakva se pretjerivanja može ustvrditi da su autori ovim modelom aktivnog udžbenika nadmašili brojne "civilne" udžbenike koji su još monološki i priručnici su samo nastavnika koji predaje, diseminira gotove informacije, a učenici samo pamte i verbalno ih reproduciraju na ispitima.

Da bi ovaj udžbenik uspio, nužno je zato da se sam vjeroučitelj prethodno metodički osposobi za ovaj novi i plodonosniji način komunikacijskog djelovanja među učenicima.

Sadržajne značajke udžbenika

Opće su značajke sadržaja ovoga udžbenika *ekumenska usmjerenost* (tj. usklađenost poruka udžbenika s doktrinom Katoličke crkve i općeg Katekizma Katoličke crkve), visoka *humanistička usmjerenost* (tj. usklađenost s etičkim normama i psihofizičkim mogućnostima učeničke aprehenzije) i *metodička modernost* (tj. nov način strukturiranja prema principima škole aktivnog učenja i komunikacijske pedagogije).

Autori su u sve tri ove dimenzije ostvarili pun uspjeh. U ekumenskom su smislu osvježili kršćanski nauk, a u humanističkom su taj nauk prisposobili psihofizičkim mogućnostima adolescenata kojima je namijenjen. Što se pak tiče metodičko-pedagoških inovacija, autori su tu, kao što smo istaknuli, ispred našeg vremena i u tom su smislu učinili značajan iskorak i u odnosu na svjetovne udžbenike, jer su udžbenik sagradili na novim paradigmama aktivne škole, aktivnog učenja i stvaralaštva učenika i vjeroučitelja na zajedničkom poslanju: razvijanju i uzdizanju duhovnosti mladih.

Što se tiče kompozicije i klasifikacije vrlo bogatog informacijskog sadržaja, udžbenik je razdijeljen u deset logičkih cjelina koje se ekspliciraju po logici naracije od općega prema pojedinačnome i složenome.

U prvom poglavlju su tako usustavljene sve spoznaje iz prethodna tri udžbenika i na višoj sintetskoj razini naglašene značajke kršćanskog nauka. Osnovna je poruka ovoga poglavlja, naglašavaju autori,

da učenici shvate kako se "kraljevstvo Božje ne pojavljuje kao izvanjska sila i veličina, nego kao unutarnja (skrivena) vrednota... ono bi htjelo po ljudima koji ga otkriju preobraziti svijet i ima za to potrebnu moć" (str. 10).

Ta se opća poruka sustavno razrađuje u svih ostalih devet poglavlja koja obrađuju najznačajnije egzistencijalne teme i probleme suvremena čovjeka.

U drugom se poglavlju tako, idući prema pojedinačnom, tretiraju složeni odnosi između pojedinca i društva. Autori s pravom zabacuju jednostranosti komunističkog totalitarizma (koji negira pojedinca i njegovo značenje) i liberalističkog individualizma (koji otvara rat svijtu protiv svih i time društvo dovodi do anarhije i rasapa). Nasuprot tim patogenim svjetonazorima autori se zalažu za kršćansku koncepciju suodgovornosti svijtu, za pravilno zajedništvo i za slobodu uljudene ljudske osobe koja zna sretno pomiriti stremljenja pojedinca s mogućnostima društva u datim povijesnim okolnostima.

Budući da je čovjek liberotropan i kao takav nužno, neopozivo i jednokratno teži slobodi, nužno je osposobiti mlade da shvate kako i slobodu određuje i daje Bog, a ne smrtni pojedinci. Oni zato vrlo instruktivno prikazuju dva liberotropna usmjerenja: prvo, u koncepciji "slobode od" koja raspaljuje snage pojedinca, ali ga - kad je ta snaga neregulirana - može odvesti i u stranputice, i drugo, u koncepciji "slobode za", koja je primjerena katoličkoj moralnoj i vjerskoj doktrini da je čovjek najviše sredstvo a ne apsolutni cilj. Kao biće Božje, čovjek zato treba da sve svoje aktivnosti izvodi, razvija i prakticira u skladu s Bogom.

Kako se na području ljudske seksualnosti danas izražava najveći broj patoloških pojava i kako je u tome području posesivnost i nebriga za drugoga, za partnera, ponajveća, s pravom su regulaciji tih odnosa autori posvetili cijelo četvrto poglavlje. Crkveni nauk u tome području ne negira i ne zaobilazi ljudsku sreću, pa ni užitak, ali ih stavljanjem u širi vjernički i humani kontekst uljuduje i produhovljuje. Kako to kažu sami autori, "sa stajališta spolnosti govorimo o tjelesnoj, duhovnoj i duševnoj dimenziji čovjeka, jer seksualnost prožima sve dimenzije čovjekove egzistencije kao i ljudsko dostojanstvo muškarca i žene".

Budući da seksualnost sazrijeva do najviše razine u braku i obitelji, autori su u petom poglavlju prikazali mladeži da je Bog najprisutniji upravo u roditeljstvu, pa je nužno da se mladi pripreme za tu najsvetiju funkciju.

U šestom se poglavlju autori bave područjem profesionalizacije i profesionalnog odgoja, jer se ljudska egzistencija ne može zamisliti bez rada i stvaralaštva u kršćanskom životu.

Sedmo poglavlje je posvećeno analizi društvene pravde i pravičnosti kao vrednotama i kriterijima pomoću kojih se vrednuju odnosi između pojedinaca te odnosi između pojedinaca i društvene cjeline. Za razliku od pomodarskih naglasaka o "ljudskim pravima" autori ističu nužnost koreliranja prava s dužnostima, jer bez toga svako pravo ostaje utopija ili pretjerivanje.

Iako je crkva u srednjem vijeku imala negativan odnos prema vlasništvu, a posebno prema kamatama, ona danas i na tome području u duhu ekumenizma promatra odnose sintetski. Autori su mlade u osmom poglavlju poučili da je ispravno brinuti se za vlastitu imovinu ali nju nikada kršćanin ne smije shvaćati kao

cilj, nego kao sredstvo ukupnoga čovjekova razvoja i uspona prema Bogu.

Deveto poglavlje analizira punu suodgovornost (supsidijarnost) čovjeka u odnosu prema društvenim strukturama i prema prirodi.

Polazeći od pouka iz Knjige proroka Izaije (gl. 11), autori su u edukativnom dekalogu na kraju, u desetom poglavlju, naglasili smisao povijesti i razvoja svijeta i društva. Naime, da će na kraju povijesti biti uspostavljena takva ravnoteža svih sa svima i o svemu ("i vuk će tada boraviti s janjetom, i ris će ležati s jaretom, tele i lavić i ugojeno živinče bit će zajedno"). I da se za taj sveti kraj povijesti čovjek treba pripremiti već danas. Kako? Autori kažu - samo uspostavljanjem mira, ekumenizma, dijalogom i suživotom.

Kada se ovaj udžbenik promotri u cjelini, onda je više nego očito da on nije pisan na stari način (iznošenjem biblijskih istina), nego da on predstavlja i kršćansku moralku koja se stalno razvija, a s njom i čovjek. Novi katehizam aktivnoga učenja je zato tu da pomogne učenicima i vjeroučiteljima kako bi se produhovljavanje čovjeka obavilo na najlakši i najbrži način.

Multimedijska komunikacija udžbenika

Kako se aktivno poučavanje ne može ostvariti bez svestranog posredovanja informacija i bez aktivne komunikacijske uloge svih sudionika odgojnog procesa, autori su ne samo u ovome nego i u prethodna tri udžbenika proveli novi model multimedijskog komuniciranja. Naime, poruke kolaju ne samo tekstualno, nego i vizualno. U tome je veliku ulogu imao grafički urednik akademski slikar Duško Šojlev, koji se trudio da prati ovaj model i maksimalno ga uključi u udžbenik. Da bi slikovni dio, koji je vrlo bogat u svim svojim dimenzijama, bio maksimalno ostvaren, Šojlev je izabrao visokokvalitetni papir i stvaralački je varirao boje, veličinu i oblike slova, tako da će vjeroučenici s udžbenikom komunicirati ne samo lako nego i radosno.

Udžbenici su ujedno i učitelji (funkcionalno) hrvatskoga jezika. Da bi ovaj udžbenik ispunio i tu svoju ulogu, njegova je lektura povjerena sigurnom znalcu hrvatskoga jezika dr. Ivi Žaniću, a korektura i fotoslog Rafi Mićanoviću.

Zahvaljujući maru cijele ekipe koja je ostvarila ovu prvu hrvatsku katehetsku tetralogiju za sve razrede srednjih škola, Hrvatska je za nepune dvije godine dobila četiri vrlo kvalitetna udžbenika, koji mogu u svemu biti uzorom i brojnim tzv. svjetovnim udžbenicima, koji još nisu izišli iz staroga modela obične diseminacije informacija.

Na kraju se na tome nakladničkom podvigu može čestitati Katehetskom salezijanskom centru i autorskoj ekipi te im zaželjeti da u skoroj budućosti obraduju srednjoškolsku mladež sličnim djelima.